

LAISVAI MEDŽIOKLĖS PLOTO VIENETUOSE LAKSTANČIŲ ŠUNŲ PAPLITIMAS IR ĮTAKA MEDŽIOJAMAJAI FAUNAI

Mindaugas BAKŠEVIČIUS, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija Miškų ir ekologijos fakultetas, el. paštas: mindaugas.baksevicius@vdu.lt

Santrauka

Šuo yra vienas iš labiausiai paplitusių plėšrūnų pasaulyje, kurio populiacija yra ~900 mln. ir toliau auga. Tikrai 20 % nuo pasaulinės populiacijos yra laikomi kaip augintiniai. Lietuvos gamtinėje aplinkoje pasitaiko neatsakingai prižiūrimų, valkataujančių ar visai bešeimininkių pavienių šunų ar jau susiformavusių jų grupių. Šiuo metu trūksta duomenų apie šių gyvūnų poveikį laukinei faunai ar naminiams gyvuliams / gyvūnams, nežinomi jų elgsenos ypatumai, grupių gyvavimo trukmė ir užimama teritorija. Šiame straipsnyje pristatyta tik laisvai ne miesto teritorijose lakstančių šunų populiacija, paplitimas ir kontaktas su kita fauna skirtinguose Lietuvos medžioklės ploto vienetuose. Informacija apie laisvai lakstančius šunis buvo renkama susisiekiant telefonu ir atsakant į klausimyno klausimus. Į anketos klausimus atsakė 491 medžioklės plotą atstovaujantis asmuo. Anketą sudarė 9 atviri klausimai, apie per pastaruosius 5 metus medžioklės plotuose pastebimus laisvai lakstančius šunis, jų kiekį, dydį. Renkama informacija bei vaizdinė medžiaga apie kontaktą su kita fauna. Apklausos duomenimis nustatyta, jog daugiau negu pusėje (59 %) apklaustų medžioklės ploto vienetų vadovų teigia, jog plotuose yra laisvai lakstančių šunų. Dažniausiai jie yra vidutinio dydžio (47 %) ir sudaro dviejų šunų grupes (41 %). Laisvai lakstantys šunys sąveikauja su aplinkoje esančiais gyvūnais, didžiausia dalis kontaktų (63 %) pastebėta su stirnomis (*Capreolus capreolus*).

Reikšminiai žodžiai: šuo, bešeimininkis, laisvai lakstantys šunys, sulaukėjęs, fauna, paplitimas.

Įvadas

Naminis šuo (*Canis lupus familiaris*) buvo prijaukintas prieš ~32 000 m., nuo to laiko kartu su žmogumi išplito visuose žemynuose (Wang et al., 2016). Šiuo metu tai yra vienas iš labiausiai paplitusių plėšrūnų pasaulyje, kurio populiacija yra ~900 mln. ir ji toliau auga. Europoje priskaičiuojama ~74 mln. individų (Hughes, Macdonald, 2013; Gompper, 2014). Tikrai 20 % nuo pasaulinės populiacijos yra laikomi kaip augintiniai, likusieji yra laisvai lakstantys ar laukiniai šunys (Lord et al., 2013).

Šuo yra puikiai prisitaikęs gyventi įvairiomis sąlygomis, tai išduoda jų veislių įvairovė. Be morfologinių skirtumų, jie dar skirstomi į šias kategorijas pagal elgesio ir ekologinius požymius ir priklausomybės nuo žmogaus mastą: priklausomas apribotas (augintinis) – tai šunys, kurių išlikimas visiškai priklauso nuo žmogaus, priklausomas laisvas (augintinis) – tai tokie šunys, kurių judėjimo laisvė nėra suvaržyta, bet pagrindinį maisto racioną gauna tiesiogiai iš šeimininko, bešeimininkis šuo – neturi tiesioginės priklausomybės nuo žmogaus, tačiau naudojami žmogaus teikiamais maisto ir gyvenamosios vietos ištekliams, sulaukėjęs šuo – priklauso sulaukėję ir laisvi šunys, nesinaudojantys žmonių tiesiogiai tiekiamu maistu ar pastoge, stipriai vengia kontakto su žmonėmis ir daugiausia gyvena natūralioje aplinkoje (Boitani et al., 2007).

Yra žinoma, kad Lietuvos gamtinėje aplinkoje pasitaiko neatsakingai prižiūrimų, valkataujančių ar visai bešeimininkių pavienių šunų ar jau susiformavusių jų grupių. Šiuo metu turimi tik padirki pranešimai apie atskirose teritorijose besilankančius tokius gyvūnus, nenustatytas jų poveikio laukinei faunai ar naminiams gyvuliams / gyvūnams mastas, nežinomi jų elgsenos ypatumai, nežinoma susidarančių grupių gyvavimo trukmė ir užimama teritorija.

Šiame straipsnyje aptarsime laisvai, ne miesto teritorijose, lakstančių šunų populiaciją, paplitimą ir kontaktą su kita fauna, dalyje Lietuvos medžioklės ploto vienetų.

Tyrimo tikslas – nustatyti laisvai lakstančių šunų populiaciją, paplitimą ir kontaktą su medžiojamąja fauna skirtinguose Lietuvos medžioklės ploto vienetuose.

Tiksli pasiekti sprendžiami šie uždaviniai:

1. Surinkti ir išnagrinėti dalies Lietuvos rajonų medžiotojų būrelių ir klubų anketų apie laisvai lakstančius šunis duomenis;
2. Nustatyti šunų dydį ir formuojamų grupių individų skaičių;
3. Nustatyti šunų sąveiką su medžiojamąja fauna.

Tyrimų objektas ir metodai

Tyrimo objektas. Laisvai lakstantys šunys medžioklės plotų vienetuose 33 Lietuvos administraciniuose rajonuose

Tyrimo vieta. 491 medžioklės ploto vienetas, esantis šiuose Lietuvos rajonuose: Alytaus, Druskininkų, Lazdijų, Prienų, Varėnos, Jonavos, Jurbarko, Kaišiadorių, Kauno, Kėdainių, Raseinių, Klaipėdos, Kretingos, Neringos, Pagėgių, Skuodo, Šilalės, Šilutės, Tauragės, Marijampolės, Kazlų Rūdos, Šakių, Vilkaviškio, Kalvarijos, Biržų, Kupiškio, Panevėžio, Pasvalio, Rokiškio, Joniškio, Telšių, Anykščių, Ignalinos.

Informacija apie laisvai lakstančius šunis buvo renkama telefonu vykdant anketinę apklausą, susisiekiant su medžioklės plotams atstovaujanciais asmenimis. Gauti duomenis iš medžiotojų būrelių ar klubų vadovų pasirinkta dėl to, nes medžiotojai praleidžia daug laiko prižiūradami medžioklės plotus, vykdo apskaitas, priežiūros darbus ar medžioja. Taip pat jie stato stebėjimo kameras medžioklės plotuose, kurios gali užfiksuoti atklystančius šunis. Apklausei buvo naudojama 9 atvirų klausimų anketa apie per pastaruosius 5 metus medžioklės plotuose pastebimus laisvai lakstančius šunis, jų kiekį, dydį, prašoma informacijos bei vaizdinės medžiagos apie kontaktą su kita fauna. Iš 491 medžioklės ploto vieneto atstovo 372 sutiko atsakyti į anketos klausimus.

Visi atsakymai buvo suvesti į Microsoft Excel programinę įrangą, duomenys buvo apdoroti, atlikti procentų ir vidurkių skaičiavimai. Duomenims pateikti naudota Microsoft Word programinė įranga.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

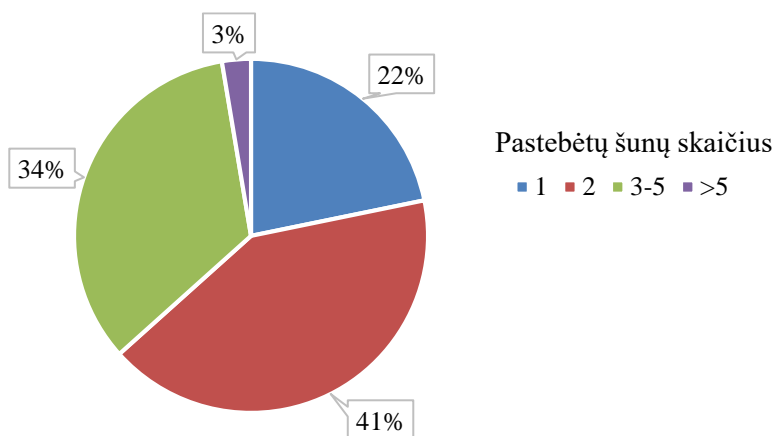
Iš 372 apklaustų būrelių atstovų 220 (59 %) teigia, jog per pastaruosius 5 metus savo prižiūrimuose medžioklės plotuose, bent kartą pastebėjo laisvai lakstančius šunis (1 pav., 2 pav.), likusioji dalis (41 %) laisvai lakstančių šunų neužfiksavo. 163 (65 %) medžioklės ploto vienetuose laisvai lakstantys šunys buvo nuolatos, 57 (35 %) individai užfiksuoti vieną kartą arba teritorijoje praleido mažiau negu savaitę. Matytų šunų skaičius viename medžioklės ploto vienetu svyravo nuo 1 iki 20 individų (3 pav.). Dažniausiai (41 %) pastebėti du šunys. Po vieną pastebėti šunys dažniau teritorijoje (61 %) buvo trumpą laiką ar vieną kartą. Apklaustųjų duomenimis, dažniausiai tai buvo šunys, atvežti žmonių ir palikti kaip neberekalingi, pabėgę ar pasiklydę šunys, šunys, kurie atsidūrė tokioje padėtyje neseniai ir nespėjo susirasti grupės. 34 % medžioklės plotų vienetuose šunys sudarydavo grupes iš 3–5 individų. 3 % grupių buvo didesnės negu 5 individai. Vidutinis pasirodžiusios šunų grupės dydis – 3,8 individo. Panaši situacija ir centrinėje Lenkijoje, kur 40 % matytų šunų sudarė grupės nuo 2 iki 5 šunų (Krauze-Gryz, Gryz 2014). 40 medžioklės plotų vadovai tvirtina, jog jų plotuose laisvai lakstantys šunys yra neprižiūrimi sodybų ar kaimų šunys, turintys šeimininkus. Grupėms, sudarytoms iš mažiau nei 5 individų, lengviau pavyksta išsilaikyti ilgiau nei vieną medžioklės sezoną, didesnės grupės atkreipia ne tik medžiotojų, bet ir kitų miško lankytojų, seniūnijų dėmesį, todėl jas greitai sugauna gyvūnų kontrolę vykdančios tarnybos, ir jos retai gyvuoja ilgiau nei vienerius metus.

1 pav. Laisvai lakstančių šunų grupė miške (vaizdas iš stebėjimo kameros)
Fig. 1. Free roaming dogs in forest (picture taken by hunting camera)

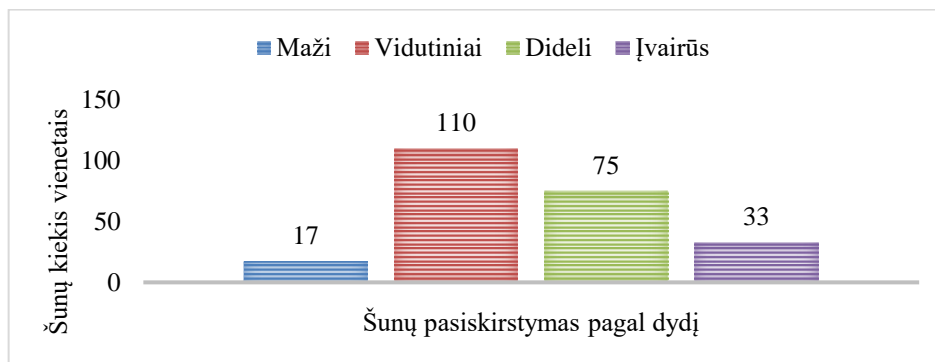

2 pav. Grupė šunų naktį (vaizdas iš stebėjimo kameros)
Fig. 2. Group of dogs at night (picture taken by hunting camera)

3 pav. Pastebėtų šunų pasiskirstymas pagal individų skaičių viename medžioklės ploto vienetu
Fig. 3. Distribution of number of dogs noticed in one hunting area

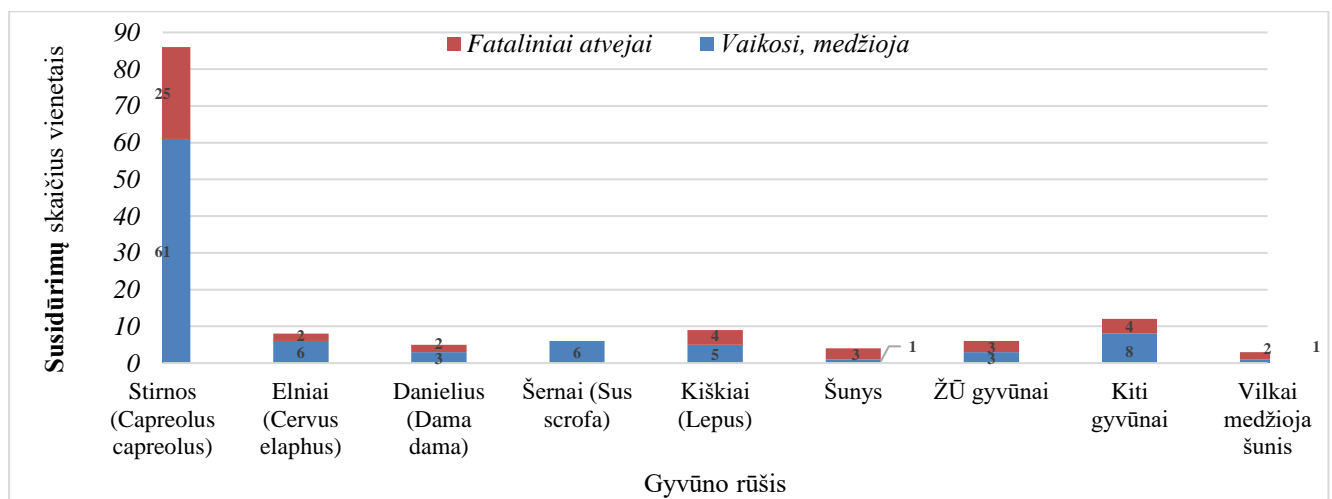
Pagal dydį šunys buvo skirstomi į mažus (iki 15 kg), vidutinius (15–30 kg) arba didelius (> 30 kg) (5 pav.). Dominavo vidutinio dydžio šunys, kurie sudarė 47 %, dideli 32 %, maži 7 %. Kiti medžioklės ploto vienetų atstovai dydžio neišskirdavo ir sakė, jog pasitaiko įvairaus dydžio šunų, jie sudarė 14 %. 97 % apklaustųjų teigia savo teritorijoje matę mišrūnus, 3 % įvardino šuns veislę.

5 pav. Stebėtų šunų pasiskirstymas pagal dydį (vnt.)

Fig. 5. Distribution of dogs sizes of noticed dogs (pcs.)

Apklausoje metu rinkti duomenys rodo, kad laisvai lakstantys šunys sąveikauja su kita juos supančia fauna, ją medžioja, trikdo, kartais patys tampa medžioklės aukomis (6 pav.). Dažniausiai kitus gyvūnus trikdo šunų grupės sudarytos iš 3–5 individų ir egzistuojančios ilgiau nei vieną medžioklės sezoną. Pastebėta, jog laisvai lakstantys šunys, dažniausiai medžioja stirnas (*capreolus capreolus*), užfiksuota 86 tokio kontakto atvejai, o 25 (29 %) iš jų pasibaigė stirnų žūtimi (7 pav.). Kontaktas su kitomis faunos rūšimis buvo stebėtas iki 10 kartų, dažniausios iš jų – kiškiai (*Lepus*), taurieji elniai (*Cervus elephus*). Didžiausias šių susidūrimų mirtinumas priklauso upiniams bebrams (*Castor fiber*), 100 % (3) jų pasibaigė bebrų žūtimi. 75 % atvejų laisvai lakstančių šunų kontaktas su naminiais šunimis pasibaigė pastarųjų eliminacija. Kiškiai žūdavo 44 % atvejų, naminiai gyvuliai (ožkos, avys, veršiai, vištos) neišgyvendavo 50 % įvykusių kontaktų su pastebėtais šunimis. Šernas (*Sus scrofa*) ir barsukas (*Meles meles*) (8 pav.) išgyveno 100 % kontaktų su laisvai lakstančiais šunimis. Užfiksuota šunų sąveika su mangutu (*Nikteroides procyonoides*), briedžiu (*Alces alces*). 3 kartus buvo užfiksuota, kai vilkai medžioja laukinius šunis, 2 iš šių susitikimų pasibaigė šunų žūtimi, 1 kartą šunims pavyko laiku pastebėti sėlinančius vilkus ir užsilipti ant šieno kūgių, taip jų išvengti.

6 pav. Laisvai lakstančių šunų kontaktai su kita fauna (vnt.) Danieliai pav.

Fig. 6. Free roaming dogs contacts with other fauna

7 pav. Šunys su jų papjauta stirna (*Capreolus capreolus*) (vaizdas iš stebėjimo kameros) 2021 03 07 14:38

Fig. 7. Dogs killed roe deer (*Capreolus capreolus*) (picture taken by hunting camera)

8 pav. Šunys puola barsuką (*Meles meles*) (vaizdas iš stebėjimo kameros)
Fig. 8. Dogs attacking badger (*Meles meles*) (picture taken by hunting camera)

Išvados

1. Daugiau negu pusė apklaustų (59 %) medžioklės ploto vienetų vadovų teigia, jog jų prižiūrimuose plotuose yra laisvai lakstančių šunų.
2. Dažniausiai laisvai lakstantys šunys yra vidutinio dydžio (47 %) ir sudaro dviejų šunų grupes (41 %).
3. Laisvai lakstantys šunys sąveikauja su aplinkoje esančiais gyvūnais, didžiausia dalis kontaktų (63 %) su stirnomis (*Capreolus capreolus*).

Literatūra

1. Boitani, L., Ciucci, P., Ortolani, A. 200). Behaviour and social ecology of free-ranging dogs. *The Behavioural Biology of Dogs*, p. 145–165.
2. Gompper, M. E. 2014. *Free-ranging dogs and wildlife conservation*. New York, NY: OUP Oxford. Prieiga per internetą:
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip.url.uid&db=e000xww&AN=653258&site=ehost-live&custid=ns195314> (žiūrėta 2022-03-10)
3. Hughes, J., Macdonald, D. W. 2013. A review of the interactions between free-roaming domestic dogs and wildlife. *Biological Conservation*, Vol. 157, p. 341–351. doi:10.1016/j.biocon.2012.07.005
4. Krauze-Gryz, D., Gryz, J., 2014. Free-Ranging Domestic Dogs (*Canis familiaris*) in Central Poland: Density, Penetration Range and Diet Composition. *Polish journal of ecology*, Vol. 62(1), pp. 183–193.
5. Lord, K., Feinstein, M., Smith, B., Coppinger, R. 2013. Variation in reproductive traits of members of the genus *Canis* with special attention to the domestic dog (*Canis familiaris*). *Behavioural Processes*, Vol. 92, p. 131–142. doi:10.1016/j.beproc.2012.10.009
6. Wang, G., Zhai, W., Yang, H., Wang, L., Zhong, L., Liu, Y., Zhang, Y. 2016. *Out of southern east asia: The natural history of domestic dogs across the world* Springer Science and Business Media LLC. doi:10.1038/cr.2015.147

FREE-RANGING DOGS IN LITHUANIA HUNTING AREAS. DISTRIBUTION AND IMPACT ON HUNTING FAUNA

Summary

The dog is one of the most common predators in the world with a population of ~ 900 million and it continues to grow. Only 20% of the world population is considered as pets. In the natural environment of Lithuania there are irresponsibly cared, free-roaming or completely homeless individual dogs or groups of them. Data on the effects of these animals on wildlife or domestic animals are currently lacking, their behavioral characteristics, the lifespan of the groups and the area occupied are unknown. In this article, I will discuss only the population of free ranging dogs their distribution and contact with other fauna in different hunting area units of Lithuania. Information about free-roaming dogs was collected by telephone interviewing 491 people representing the hunting areas. A questionnaire of 9 open questions was used for the survey, about free-roaming dogs observed in the hunting areas during the last 5 years, their number and size, information, and visual material about contact with other fauna was requested. According to the survey data, more than half (59%) of the surveyed hunting areas has free-roaming dogs. They are usually medium in size (47%) and form groups of two dogs (41%). Free-roaming dogs interact with animals in the environment, most commonly (63%) with roe deer (*Capreolus capreolus*).

Keywords: Dog, free ranging dogs, feral, fauna, distribution .